

Ách

Od nehy po násilie

pokus o komentovanú prehliadku

Pozri sa na mňa. Tak „inak“. Ach! Idem k tebe bližšie (akoby „na náhodu“) Ách. Dotkni sa ma. Nenápadne (len sa šuchni stehnom, plecom... cez šaty). Ách. Myslím na teba. Nedá sa mi zaspáť. Ách. Tá vášeň. Ach! Ach! Ach! Miluj ma. Bez zábran. Ach! Ešte viac. Náruživšie. Ach! A potom strih. Bolí to. Au. Ách. Ach! Nedotýkaj sa ma. Ach! Už nikdy! Ách. Neubližuj mi. Ach! Au! Odíď. Vypadni! Ach! Neodchádzaj. Ách. Prosím ťa. Vráť sa. Ách. Ach! Pozri sa na mňa...

Prežil to každý.

Svoj príbeh o príťažlivosti, o láske, o nehe, o vášni, o bolesti, o smútku...

Každý inak.

Od nehy po násilie.

Tých príbehov pre dospelých je v knihách veľa. Je to napísané – my sme začali hľadať, ako je to zobrazené. Ako ilustrátori a ilustrátorky postavy z príbehov vyzliekli až donaha a nechali ich rozprávať – čiarami, ťahmi... Tak, aby sme (my, čitatelia) to, čo prežívajú, cítili.

Hej, každý ilustrátor a ilustrátorka má v portfóliu nejaké tie obrázky muža a ženy v intímnych chvíľach. Register je široký: od tých nesmelých, len v dotykoch, v náznakoch, po odvážne, kde je vidieť každý sval, pnutie, od predátorských, dravých, ktoré sa neboja zachytiť dych, vzdych, pohyb, po tie nudne voayerské. Vytvorené perom, ceruzou, štetcom, vyryté do dreva, do lina, leptané, skladané...

Skúsili sme z nich zložiť výstavu.

A nechceli sme bulvár. Ani retrospektívu.

Výstava Ach! graduje tak, ako gradujú vzťahy.

Hovorí o tom, že umeniu nestačí, keď je len niekde na obrázku povyzliekaná žena. (Mimochodom – aj vy ste si všimli, ako veľa ilustrácii je o ženskom tele, tam je línia z boku, inde na vás zo stránky (často úplne nezmyselne) vyskočia prsia, alebo lono, ale úplné minimum je o tele mužov – aj keď v tých textoch v tom boli spolu.)

Stojíte v miestnosti a vidíte ako napätie medzi ženou a mužom stúpa od nežných, poetických ilustrácii štetcom, ktorý má len pár chlpkov, od **Jany Kiselovej-Sitekovej** (Vysokú školu výtvarných umení absolvovala v roku 1977 na oddelení knižnej grafiky a ilustrácie Vincenta Hložníka a ilustrovala viac než 40 kníh pre deti, aj pre dospelých – diela A. Lindgrenovej, A. S. Puškina, H. Ch. Andersena, či M. Ráfusa a je držiteľkou Plakety aj Zlatého jablka BIB). Musíte sa zastaviť a pozrieť na ne – cez lupu. Voľným okom nezachytíte jemnosťky, hry s ornamentom. Žena je nežná, ale nebojí sa sadnúť na divokého býka. Je v tom kúsok hanblivosti, nemotornosti. Hneď vedľa sú nečakane

robustné linoryty **Jozefa Cesnaka** (rovnako študenta prof. Vincenta Hložníka, ktorý ilustroval viac ako 150 kníh pre deti a mládež, ale aj pre dospelých čitateľov a postupne sa stal špecialistom na povesti, báje a knihy s historickou tematikou, (paradoxne ale je aj autorom kultovej série ilustrácií ku knihám Roberta Arthura Alfred Hitchcock a traja pátrači)). Hrubé obrysy ale nežné línie – to je kontrast, ktorým vyvolal napätie, záchvev – na povrchu všetko stojí, pod ním vibruje. „Vtedy sa to inak nemohlo. Nemohli sme byť v knihe odvážnejší, nevyšla by. A vlastne nás to ani nenapadlo.“, hovorí mi. Poďme ďalej a pozrime sa na dlhé a tenké ťahy perom (akoby cez celé ženské telo) od **Martina Kellenbergera** (ten je jedným z najfrekventovanejších slovenských ilustrátorov: na svojom konte má viac než stovku, najmä detských, kníh. Pracoval aj ako výtvarný redaktor vo vydavateľstvách Tatran a Mladé Letá, v súčasnosti učí na Fakulte architektúry Slovenskej technickej univerzity) – minimum spektra farby a dotyk pera s papierom len taký, hm akoby náhodou a farebná škvrna, ten podklad, celý náznak tela zleje, preleje z človeka do zvierata. Úplne inak vás k ilustrácii pritiahne **Peter Klúčik** (ten absolvoval Vysokú školu výtvarných umení v ateliéri Albína Brunovského a potom ilustroval viac než dvadsať, najmä detských, kníh, ale po r. 1991 ilustrovať prestal a venuje sa výlučne voľnej tvorbe). Jeho tučnučké nahé postavičky si tú rozkoš z textov Vuka Karadžiča na stránkach doslova dionýzovsky užívajú. Žiadna vznešenosť, len pohoda, vtip, smiešno – a keď sa obrátite, tak napriek rozdielu generácie uvidíte rovnako vtipné zobrazenie Dekameronu Giovanniho Boccaccia od **Jána Lebiša** (aj ten bol študentom prof. Vincenta Hložníka a ilustroval takmer 40 kníh pre deti aj dospelých. Dokonca ako pedagóg na Vysokej škole výtvarných umení aj pôsobil.) Na ďalšej stene narazíte na naratívne ilustrácie, s čitateľnými odkazmi na „už vytvorené“, chronicky známe diela od **Mariána Oravca** (ten tiež prešiel ateliérom voľnej grafiky a knižnej ilustrácie prof. Albína Brunovského na Vysokej škole výtvarných umení a ilustroval vyše dvadsať detských kníh, v rannom období vytvoril aj mnohé komiksy). Fascinácia dokonalými tvarmi ženského tela vytvára opar erotiky ako niečoho výnimočného, dôstojného. V niečom sú si podobní – v štylizácii postáv na ploche, aj v pocite ľahkosti, akoby dielo bolo maľované úchytom, cez kľúčovú dierku s **Petrom Augustovičom** (najskôr študoval na Strednej umelecko priemyselnej škole v Bratislave u prof. Gabriela Štrbu, plynule prešiel na Vysokú školu výtvarných umení k prof. Albínovi Brunovskému a v r. 1993 sa na školu vrátil – ako pedagóg na Katedre grafiky a iných médií. Ilustrácii sa dnes, ako mnohí, venuje okrajovo, popri voľnej tvorbe). A presuňme sa ďalej - každý autor tvorí inak. Niekedy je so spisovateľom v súlade, niekedy ten súlad vytvorí paradoxom, či opozitom – ako **Peter Ondreička** (čo študoval na oddelení monumentálnej maľby a gobelínu u profesorov Petra Matejku Ladislava Čemického. Popri ilustrovaní kníh pre mládež (spomeniete si možno na Pirátov odkaz René Guillota, alebo Dobré dni Janka Pánka Jána Romanovského) či básnických zbierok (napríklad od Sylvie Plath), ktorý predvádza vášnivý scribbling, ten rýchly, až neurotický, ťah perom, v ilustráciách k tichej vášni poézie Mily Hougovej. A tak ako sa vzťahy skladajú z kúskov (či skôr potom z úlomkov), také sú aj na stenách galérie koláže, doslova konštruované, skladané do vzájomne súvisiacich, prepojených tvarov, od **Mariána Čunderlíka** (ktorý študoval na Pedagogickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave v ateliéri Jána Mudrocha, potom na Vysokej škole výtvarných umení u Ľudovíta Fullu a bol umelcom avantgardy – v rokoch 1961 – 65 spoluorganizoval výstavy skupiny Bratislavské konfrontácie, neskôr Klubu konkrétností a napriek tomu, že ťažisko jeho tvorby leží v maľbe, priekopnícky – práve kolážou – ilustroval desiatky kníh pre dospelých) a **Anastázie Miertušovej** (tá už rokoch 1949 – 1953 študovala u Ľudovíta Fullu na bratislavskej VŠVU a aj na Prírodovednej fakulte Univerzity Komenského, potom sa venovala maľbe, úžitkovej grafike i geometricky nefiguratívnej plastike). Niekde sú otvorení, inde, keď pracujú s geometriou tela naopak, vytvárajú torzá. Apropos torzo – koho to napadlo, osekať končatiny, ktorými gestikulujeme, alebo naznačujeme pohyb a hlavu, tvár, v ktorej sa skrýva každý Vydýchnite. Nadýchnite sa. A pozrite sa - tak, ako dotyk medzi mužom a ženou nie je vždy láskou a nie je vždy vznešený a čistý, ale ľahko sa preklopí do násilia, tak sú aj hutné, surové ilustrácie, kreslené bez zábran, tak akoby ste sa rozprávali. Práve také

sú od **Jozefa Giertli – Danglára** (najskôr študoval na bratislavskej Strednej umelecopriemyselnej škole, potom na VŠVU u prof. Jána Lebiša, prof. Albína Brunovského a prof. Juraja Bartusza a ilustroval cez 70 kníh – od Rivers of Babylon Petra Pišťaneka, cez knihy Dušana Taragela až po Viliama Klimáčka, vytvoril rad komixov a dodnes výtvorne komentuje pre Pravdu, SME či Hospodárske noviny) k dnes už kultovej knihe Rivers of Babylon. Mimochodom – Petra Pišťaneka, toho človeka, autora, čo používal v knihách, chápete – v knihách, taký jazyk, akým hovoríme o sexe, keď si myslíme, že to nikto takto neprepiše – si môžete pozrieť aj v nevydanej knihe Obludárium s ilustráciami **Kataríny Slaninkovej** (študovala na Strednej škole umeleckého priemyslu u prof. Gabriela Štrbu, a potom na katedre grafiky VŠVU v Bratislave u doc. Róberta Jančoviča, neskôr absolvovala stáž na katedre grafického dizajnu UMPRUM u prof. Zdeňka Zieglera. Ilustrovala množstvo detských kníh, ale aj kníh pre mládež, napríklad Naša mama je bosorka!, Posledné skazky o Vladovi, Mafstory, Šepkár, aj sériu kníh Traja kamoši).

Osobitými časťami výstavy sú podhľady na intimitu v autorských knihách – vytvorených v pár kusoch, z potreby, z vnútorného pretlaku od **Miloša Koptáka** (študoval na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, na VŠVU v Bratislave v ateliéri grafiky a knižnej tvorby v ateliéri Dušana Kállaya a na École des Beaux Arts vo Francúzsku. Založil ASIL - Asociáciu ilustrátorov a je spoluautorom projektu TOTO! je galéria. Vystavoval na mnohých samostatných a skupinových výstavách doma aj v zahraničí, napr. v Čechách, Nórsku, Južnej Kórey, Litve, Taliansku, Poľsku, Španielsku), **Emila Drličiaaka** (nie je „len“ ilustrátor, knihy skôr tvorí. Študoval na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, odbor grafický dizajn u profesora Ľubomíra Longauera. V rokoch 1999 – 2001 pedagogicky viedol ateliér grafického dizajnu III na VŠVU v Bratislave. Jeho diela prekračujú hranice grafického dizajnu smerom k voľnému umeniu. Do povedomia sa dostali najmä jeho ilustrácie a dizajn k divadelným predstaveniam), alebo **Matúša Matátka** (čo študoval na Vysokej škole výtvarných umení v ateliéri prof. Dušana Kállaya – má silné ilustrátorské pozadie – doteraz vystavoval na množstve miest – od Dunajskej Stredy po Japonsko – a vytvoril vizuály k takmer desiatke kníh za ktoré opakovane získal cenu Najkrajšia kniha Slovenska: v r. 2005 za autorskú knihu Sny húsenice Rúrky a v r. 2007 za rovnako autorskú knihu Evolúcia) a napokon **Petra Bařinku** (študoval na Vysoké škole umeleckoprůmyslové v Prahe v ateliéri sochárstva u prof. Kurta Gebauera, aj v ateliéri ilustrácie a grafiky, prof. Jiřiho Šalamouna potom na Vysokej škole výtvarných umení u prof. Ivana Csudaia. Je nositeľom ceny NG 333 pre umelcov do 33 rokov, v r. 2015 získal cenu VIG Special Invitation, udelenú v rámci súťaže ESSL ART AWARD) – pozrite sa lepšie. Na rozdiel od iných, tento autor sa nebojí vyzliecť mužov.

Ešte neodchádzajte, pozrite pod sklo – na erotické bibliofílie slovenských, českých a pár iných autorov predvojnového obdobia až štyridsiatych rokov dvadsiateho storočia zo zbierky Petra Uličného.

Stojí za to vidieť, že – ako...

Vlastne načo slová.

Pozrite sa.

Ách.

Ida Želinská

www.totojegalera.sk

Výstavu z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia